

INHOUD

Voorwoord 11

EUROPA

Italië

Rome – Sint-Pieterskerk 15

Milaan – Santa Maria Nascente 16

Venetië – San Marco 18

Ravenna – San Vitale 22

Florence – Santa Maria del Fiore 24

Siena – Santa Maria Assunta 28

Assisi – Basilica di San Francesco 30

Monreale – Kathedraal 32

Griekenland

Thessaloniki – Agia Sofia 34

Turkije

Istanbul – Hagia Sophia 36

Spanje

Santiago de Compostela – Kathedraal 40

Burgos – Santa María 42

Barcelona – La Sagrada Familia 44

Salamanca – Catedral Vieja/Catedral Nueva 46

Seville – Kathedraal 50

Portugal

Lissabon – Sé 52

Belém – Hiëronymusklooster 54

Frankrijk

Amiens – Kathedraal 56

Reims – Kroningskathedraal 58

Parijs – Notre-Dame de Paris 60

Chartres – Kathedraal 62

Strasbourg – Kathedraal 64

Ronchamp – Notre-Dame du Haut 66

Vezelay – Kloosterkerk 68

Albi – Kathedraal 70

België

Antwerpen – Onze-Lieve-Vrouwekerk 74

Gent – Sint-Baafs 76

Brussels – Sint-Michiël en Sint-Goedele 78

Nederland

Delft – Nieuwe Kerk 80

’s-Hertogenbosch – Sint-Janskathedraal 82

Duitsland

Lübeck – Marienkirche 84

Hamburg – Michaeliskirche 86

Berlijn – Gedächtniskirche 88

Leipzig – Nikolaikirche 90

Dresden – Frauenkirche 92

Keulen – Kathedraal 96

Bad Staffelstein – Vierzehnheiligen 98

Speyer – Kathedraal 100

München – Frauenkirche 102

Freiburg – Munster 104

Zwitserland

Bazel – Munster 106

Sankt Gallen – Stiftskerk 108

Oostenrijk

Sankt Florian – Kloosterkerk 112

Salzburg – St. Rupert’s 114

Wenen – Stephansdom 116

Wenen – Karlskirche 118

Tsjechië

Praag – Sint-Vituskathedraal 122

Slowakije

Bratislava – Sint-Maartenskathedraal 124

Hongarije

Boedapest – Matthiaskerk 126

Esztergom – Kathedraal 128

Slovenië

Ljubljana – Sint-Nicolaasdom 130

Kroatië

Zagreb – Kathedraal 132

Bulgarije

Rila – Kloosterkerk 134

Oekraïne

Kyiv – Sofiakathedraal 138

Rusland

Kizji – Christi-Transfiguratiekerk 140

Novgorod – Sofiakathedraal 142

Sergiev Posad – Kloostercomplex 144

Moskou – Kremlinkerken 148

Moskou – Basiliuskathedraal 150

Borgund

Noorwegen

Estland

Tallinn – Kathedraal 152

Letland

Riga – Kathedraal 154

Litouwen

Vilnius – Stanislaus- en Ladislauskathedraal 156

Polen

Gdansk – Mariakerk 158

Krakau – Wawelkathedraal 162

Krakau – Mariakerk 164

Częstochowa – Genadekapel 166

Finland

Helsinki – Kathedraal 168

Zweden

Uppsala – St. Erik’s 170

Stockholm – Ridderholms Kyrkan 172

Noorwegen

Borgund – Staaferk 176

Denemarken

Roskilde – Kathedraal 178

Ribe – Kathedraal 180

Groot-Britannië

Edinburgh – St. Giles’ 182

Durham – Kathedraal 184

York – York Minster 186

Ely – Kathedraal 190

Wells – Kathedraal 192

Londen – Westminster Abbey 196

Londen – St. Paul’s Cathedral 198

Canterbury – Kathedraal 200

Salisbury – Kathedraal 202

Ierland

Dublin – St. Patrick’s Cathedral 204

Jeruzalem

Israël

Azië

Israël
Jeruzalem – Heilige Grafkerk 208

Filipijnen
Manilla – Kathedraal 212

Afrika

Zuid-Afrika
Kaapstad – St. George’s Cathedral..... 216

Amerika

Verenigde Staten
New York – St. John the Divine 220
New York – St. Patrick’s Cathedral 222
Boston – Trinity Church 224
New Orleans – St. Louis 226

Canada
Québec – Notre-Dame 228

Cuba
Havana – Kathedraal 230

Mexico
Mexico City – Kathedraal 232

Colombia
Bogotá – Primada-kathedraal..... 236

Peru
Lima – Kathedraal 238

Brazilië
Brasília – Kathedraal 240
Ouro Preto – Igreja São Francisco de Assis..... 242
Rio de Janeiro – Metropolitana..... 244
São Paulo – Kathedraal 246

Oceanië

Australië
Sydney – St. Mary’s Cathedral 250
Melbourne – St. Patrick’s Cathedral..... 252

Register 254

Fotoverantwoording 256

New York

Verenigde Staten

DE KATHEDRAAL VAN DE DOGEN

Byzantijnse elementen kenmerken de San Marco in Venetië.

OFFICIËLE NAAM

San Marco

TIP

Vergeet niet de pala d'oro te bekijken, het begin twaalfde-eeuwse altaarstuk op het hoogaltaar.

TRIVIA

De schatkamer van de San Marco bevat prachtige kunstwerken uit Byzantium die de Venetianen hebben buitgemaakt tijdens hun kruistochten.

Marcus, de schrijver van het naar hem genoemde evangelie, was een van de volgelingen van Christus; in zijn ouderlijk huis in Jeruzalem vond het laatste avondmaal plaats en daar kwamen Christus' volgelingen na zijn dood samen. Hij werkte als zending naast Paulus en diende Petrus als tolk. Ten slotte stichtte hij de christengemeente in Alexandrië. Rond het jaar 67 vond hij de martelarendood.

Zijn volgelingen verstopten zijn lijk. Acht eeuwen later werd het lichaam door Venetiaanse kooplui naar hun vaderland gebracht, waar in de elfde eeuw rond Marcus' graf de Basilica di San Marco verrees. Die groeide al snel uit tot de belangrijkste kerk van de stad, met de heilige Marcus als beschermheilige. Zijn symbool, de gevleugelde leeuw, siert het wapen van Venetië.

Oorspronkelijk een toevluchtsoord voor kustbewoners die op de vlucht waren voor Germaanse invallers, bloeide de nederzetting al spoedig op tot een handelsmacht met een eigen haven. De republiek, met de dogen als gekozen leiders aan het hoofd, beheerste de zeeroutes in de oostelijke Middellandse Zee. Venetië onderhield intensieve contacten, zowel op commercieel als op militair en cultureel gebied, met Byzantium en met islamitische landen. Dit komt tot uiting in de manier waarop de Venetianen zich in hun beeldende kunst en architectuur

presenteren. Die architectuur wordt mede bepaald door de bijzondere ligging. Venetië bestaat uit een archipel van 118 eilandjes, met daartussen 200 kanalen overspand door 450 bruggen. Het stadspanorama is weergaloos.

De dom, met het bijbehorende San Marcoplein en het dogenpaleis, vormt het middelpunt, geaccentueerd door de campanile, de 99 meter hoge klokkentoren. Deze stond er al in de twaalfde eeuw, stortte echter in 1902 in en moest worden herbouwd. Aan de voet van de toren bevindt zich een kleine marmeren hal van de hand van Jacopo Sansovino.

LEGENDARISCHE MARCUSBIBLIOTHEEK

Deze beeldhouwer en bouwmeester uit de bloeiperiode van de renaissance kwam uit Florence. Sansovino bracht de esthetica uit de stad van de Medici's mee en had een blijvende invloed op de architectuur in Venetië. Talrijke paleizen, kerken en openbare gebouwen werden naar zijn ontwerpen gebouwd, waaronder ook de Marcusbibliotheek, zijn mooiste en belangrijkste werk. De bibliotheek staat aan de Piazzetta San Marco, een gedempt havenbekken, van het grote San Marcoplein gescheiden door de campanile.

De dom domineert het San Marcoplein alleen al door zijn schitterende exterieur. Het is niet meer het gebouw waartoe doge Giustiniano Partecipazio

in de negende eeuw opdracht had gegeven, maar de opvolger ervan. De bouwheer was doge Domenico Contarini; halverwege de elfde eeuw werd met de bouw begonnen. De San Marco is een kerk met vijf koepels, wat in die tijd voor het katholieke Middeuropa tamelijk ongewoon was.

VOORBEELDEN UIT CONSTANTINOPEL

De plattegrond heeft de vorm van een Grieks kruis. Ook verder volgt de architectuur Byzantijnse voorbeelden, met name de Apostelkerk in Constantinopel. Nu waren de christenen in Venetië niet Grieks-orthodox, maar rooms-katholiek, en de overname van Byzantijnse ontwerpen kwam dan ook voort uit een bepaalde hang naar extravagantie en het exotische.

Venetië wilde en kon zich dat permitteren, ook omdat het langlopende zakelijke betrekkingen onderhield met het Oosten. De beroemde vier bronzen paarden boven het middelste portaal van de dom getuigen hiervan. Vervaardigd in de late oudheid werden ze na de verovering van Constantinopel tijdens de vierde kruistocht door de Venetianen buitgemaakt en in 1204 hierheen gebracht. Sindsdien galopperen ze, tegen een achtergrond van mozaïeken aan de gevel van de dom, als heidense iconen hun latere imitaties tegemoet. Dat wil zeggen, de kopieën; de originelen bevinden zich, samen met tal van andere kunstvoorwerpen, in de schatkamer van de basiliek. Trouwens, ook de bronzen deuren van het middelste portaal zijn oorspronkelijk als oorlogsbuit uit Byzantium meegebracht. In de dom zelf is het schemerig; toch glinsteren en

glanzen op de achtergrond de talrijke mozaïeken. Het mozaïek, een oude, zowel in de Griekse en Romeinse oudheid als in de islam veel toegepaste techniek, werd in de middeleeuwen vooral in Byzantium gebruikt. Byzantijnse voorbeelden waren dan ook de inspiratie voor de 4240 vierkante meter mozaïeken in de San Marco. Ze beelden Bijbelse verhalen uit, van de verdrijving uit het paradijs tot de opstanding van Christus, evenals het levensverhaal van Marcus inclusief het overbrengen van zijn gebeente naar Venetië.

De volle pracht en rijkdom van Venetië zijn te zien in het interieur van de met vijf koepels overwelfde San Marcobasiliek, die grotendeels tussen 1043 en 1073 werd gebouwd.

Uitzicht van de campanile op de rond 1260 voltooide koepels, die de kerk een geheel eigen uiterlijk verlenen.

Detail van de pala d'oro, het altaarstuk van het hoogaltaar met taferelen uit het leven van Christus. Dit Byzantijns geïnspireerde kunstwerk is gemaakt van goud en zilver, 187 geëmailleerde platen en 1927 edelstenen.

Blik op Sankt Gallen en de abdijkerk.

HOOG BOVEN DE MOLDAU

De Sint-Vituskathedraal in Praag is het meesterwerk van de bouwmeester Peter Parler en het symbool van de stad.

OFFICIËLE NAAM
Katedrála Svatého Víta

TIP
Een wandeling door het Gouden Straatje aan de noordzijde van het burchtcomplex. Hier waren vroeger goudsmiden actief.

TRIVIA
In de zuidelijke toren van de Sint-Vitus hangt de ‘Sigismund’, de grootste luidklok van Tsjechië.

In zijn bloeitijd in de middeleeuwen was Praag na Parijs de grootste stad van Europa. Ontstaan uit een onbetekenende kleine nederzetting werd de stad door de voortdurende toestroom van Slaven, Duitsers en Joden een machtscentrum, getuige het Hradschin, het indrukwekkende complex aan de Moldau, waarbinnen ook de van Sint-Vituskathedraal te vinden is.

Het duurde 600 jaar voordat de kerk zijn huidige vorm kreeg. Aan de kerk gingen andere gebouwen vooraf. Op een tiende-eeuwse rotunda en een romaanse basiliek, die in 1096 werd gewijd, volgde vanaf het midden van de veertiende eeuw, toen Praag een aartsbisdom was geworden, een nieuwe kerk. Deze werd gebouwd door keizer Karel IV uit het huis Luxemburg, die Praag tot residentie verkoos en onder andere de universiteit van Praag stichtte. De eerste bouwmeester was Matthias van Arras, die voorheen in Avignon werkzaam was. Hij en zijn opvolger Peter Parler hebben hun stempel op het gebouw gedrukt.

Het door Peter Parler vervaardigde standbeeld van Wenceslaus, beschermheilige van de kerk, in zijn kapel.

Parler was een telg uit een van de belangrijkste Europese kunstenaarsfamilies van de late middeleeuwen. Zijn vader werkte als bouwmeester aan de kathedraal in Keulen, zijn zonen Wenzel en Johann zetten na zijn dood zijn werk in Praag voort.

AFKOMSTIG UIT DE RIJNSTREEK
Als architectonische voorbeelden voor het interieur van de Sint-Vitus dienden vooral de gotische kathedralen van Zuid-Frankrijk; hun wat gestandaardiseerde, ook wel ‘doctrinaire gotiek’ genoemde stijl werd door Peter Parler doorbroken en gewijzigd, wat af en toe tot bijna ‘barok’ aandoende oplossingen leidde. Ook stijlelementen van de Engelse gotiek dienden als voorbeeld, zoals de visdecoratie (‘vesica piscis’) in het maaswerk. Peter Parler brak met de standaard van het kruisribgewelf door het toepassen van elkaar snijdende driehoeken, waardoor schaarachtige vormen ontstaan. In de sacristie introduceerde hij het pendentief, het meer of minder driehoekige overgangsstuk tussen een gewelf en de hoek van de steunmuur. Daarmee had hij primeur in de Europese bouwkunde.

Een pareltje is de in 1367 ingewijde Wenceslauskapel. Wenceslaus, in het Tsjechisch Václav, was begin tiende eeuw hertog van Bohemen en een vroom

christen. In 935 werd hij door zijn heidense moeder en zijn broer Boleslav vermoord. Zijn lichaam werd in stukken gehakt en begraven op de plaats van de moord. Zijn broer kreeg echter berouw, deed boete en liet de relikven van zijn broer overbrengen naar de Sint-Vituskerk. Wenceslaus is de beschermheilige van Bohemen en van Tsjechië.

Het exterieur laat zien dat Parler uit het gebied van de Rijn afkomstig is. De dom in Keulen diende als voorbeeld voor de steunberen van het koor. Ook de grote toren tegen de zuidgevel is van Parler. Hij brak daarmee met de traditie dat de torens aan de westzijde de belangrijkste waren. Met deze zuidtoren richt de Vitus zich naar het zuiden, naar de stad.

PORTRETTENGALERIJ
Van kunsthistorisch belang is de galerij met 21 borstbeelden van tijdgenoten van Karel IV in het triforium, de loopgang onder de vensters. Je ziet leden van het huis Luxemburg, aartsbisschoppen en bouwheren, ook de bouwmeesters Peter Parler en Matthias van Arras, geen gestileerde of geïdealiseerde afbeeldingen, zoals men die kende in de bloeitijd van de middeleeuwen, maar echte portretten. Dat van Peter Parler laat een man zien met een korte volle baard, een hoog voorhoofd en achterovergekamd haar, die zowel vastbesloten als melancholiek lijkt.

Peter Parler stierf in 1399. Daarna vlotte het werk aan de Sint-Vitusdom zienderogen minder. De tweede en derde verdieping werden aangebracht, waarbij duidelijk nog gebruik wordt gemaakt van de laatgotische vormgeving. Daarna, onder de bouwmeesters Bonifacius Wolmut en Hans von Tirol vinden elementen van de renaissance ingang. De zuidtoren werd voltooid, waarmee een voorlopig einde aan de bouwwerkzaamheden kwam.

Tijdens de regering van Rudolf II, rond 1600, werd Praag wederom een keizerlijke stad, maar de kathedraal stond niet hoog op de prioriteitenlijst van Rudolf. Afgezien van enkele niet bijzonder langdurige inspanningen in de achttiende eeuw begonnen de werkzaamheden pas weer in 1842. Als voorbeeld diende heel duidelijk de dom in Keulen, waar de grote Peter Parler vandaan kwam, en evenals die dom moeten we ook de verdere bouw van de Sint-Vitus zien in het licht van het opkomende romantisch nationalisme.

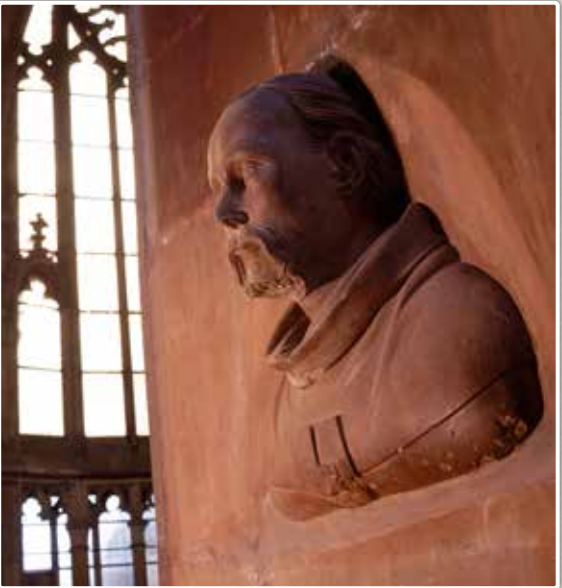
INWIJDING IN 1929
In Praag ging het erom de politieke identiteit van de onder Oostenrijkse overheersing zuchtende Tsjechen te bevorderen. Dat de nu verantwoordelijke bouwmeesters van de Sint-Vitus de Duitse namen Andreas Kranner en Joseph Mocker droegen heeft iets pikants. Onder hen kreeg het schip zijn huidige vorm. In september 1929 werd de voltooid dom ingewijd.

Behalve de Wenceslauskapel zijn ook het eind vijftiende eeuw voltooide koninklijke oratorium en de orgelgalerij van belang, beide van de hofarchitect Bonifaz Wohlmut. Er zijn muurschilderingen, beelden en altaren van kunstenaars uit heel Europa, evenals een mausoleum van de Habsburgers en graf-tombes van de vroegste koningen van de Přemysliden-dynastie. Joseph Emmanuel Fischer von Erlach schiep het graf van de Heilige Johannes van Nepomuk, de Praagse martelaar en populaire heilige die in 1393 op last van de koning in de Moldau werd gegooit en verdronk. Later werd hij in de Sint-Vitus bijgezet en in 1729 werd hij heilig verklaard.

Samen met de rest van de burcht behoort tot de Sint-Vituskathedraal tot de belangrijkste bezienswaardigheden van Praag en misschien wel van heel Tsjechië.

De zuidgevel van de dom laat de volle pracht van de gedetailleerde steenhouwerskunst zien.

Een buste van de architect van de kerk, Peter Parler, te zien in de portretgalerij.

Blik vanaf de westingang richting het koor, met Parlers doorlopende gewelf.

